

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata iu septemana: DUMINECA.

Pretulu abonamentulu.

Pentru Anstro-Ungeri'a pe anu . . . 5 fl.—cr.
" " jum. anu 2 " 50 "
Pentru Roman'i'a si strainetate pe an 14 fl. aci
" " " " j. a. 7 fra

Pretulu insertiunilor:

Pentru publicatiunile de trei ori, le contienn
cam 150 cuvinte 3 fl., sau la 200 cuvinte
4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondintiele se se adreseze la Redac-
tiunea dela

„BISERIC'A si SCOL'A“

Er banii de prenumeratiune la

TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

„BISERIC'A si SCOL'A“

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Cu 1. Iuliu a. c. st. v. deschidemu abo-
namentu nou la „Biseric'a si Scol'a.“

Rogam pre toti domnii abonenti de pana
acuma, cari drescu a ave fóia nóstra si pe vi-
toriu, se binevoiesca a tramite la „tipografi'a
diecesana“ pretulu de prenumeratiune care e:

Pentru Anstro-Ungeri'a pe anu . . . 5 fl.
" " " " pe jum. anu . . . 2 fl. 50
Pentru Roman'i'a si strainetate pe anu 14 franci
" " " " " " pe j. de anu 7 "

Sprijinulu moralu si materialu, de care pana
acuma s'a bucuratu fóia nóstra, ne indreptatiesce
a spera, ca si in viitoriu vomu fi imbratisiati de
asemenea simpathii calduróse precum si de bu-
navointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

Numerulu presinte e celu de pe urma ce-lu
mai tramitemu abonentiloru vechi, cari nu si au
renoiu anca abonamentulu. Rogam pre toti acei
domnii caror'a le espira timpulu abonamentulu
pe 1/2 a. c. se si renoiésca abonamentulu de tim-
puriu se nu fimu siliti a intrerupe espedarea jur-
nalulu.

Redactiunea.

Statiunile invetiatoresci si Invetiatorii.

Superioritatea scolara a impartitu statiunile
invetiatoresci in trei clase, asemenea si pre inve-
tatorii — astfelu, ca unu invetiatoriu mai pu-
cinu cualificatu se nu póta ocupá o statiune mai
bine dotata pana candu adeca suntu si concurgu
invetiatorii cu cualificatiune corespundietória. Su-
perioritatea scolara nu s'a opritu la atât'a numai,
ci a mersu mai departe cu ingrijirile sale, — pe

fiacare anu indémna comunele bisericesci si or-
ganele sale subalterne, se imbunésca dotatiunea
invetiatoriloru. — Resultatulu acestoru staruintie
lu-vedemnu in praxa. Legea pentru instructiune
a staveritu minimulu salariulu invetiatorescu
la 300 fl. afara de quartiru; la scólele comunale
se si obsérva acestu postulatulu alu legii si numai
in casuri extraordinarie se face abatere dela elu,
pestrecandu cu ceva peste minimu; invetiatorii
dela scólele de statu suntu mai binisioru dotati,
— in proportiune inse cu pregatirile invetiatori-
loru confessiunali, salariiele si a aceloru de statu
si aceloru comunali, suntu mai slabe de catu
face dotatiunea invetiatoriloru nostriu bine cuali-
ficati.

Publiculu nostru cunósce salariiele invetiato-
resci numai in urm'a concurseloru publicate pen-
tru statiunile vacante. Pe fiacare anu se publica
celu pucinu doue-dieci concuise cu dotatiune de
3—4—5 sute florini, ba suntu unele câte cu
6—7—8 sute la anu si aceste mai vertosu in
comunele, cari oteru invetiatoriulu si pamentu
aratoriu. — Noi din anima ne bucuram de pro-
visiunile aceste si le privimu de semne bune, ca
adeca poporulu caprinde insemnetatea scólei si
e gata a jertfi ce i este cu putintia ca se radice
invetiamentulu poporalu la o trépta corespundie-
tória nu numai legei, ci chiar interesulu seu bine-
priceputa; cu catu unu invetiatoriu e mai bine
dotatu, pe atátu se astépta mai multu totostu dela
densulu.

Din cele espuse pana aci conchiem, ca
in ce privesce salarisarea invetiatoriloru poporali,
noi suntemu in stare a face concurentia cu sta-
tulu si cu comunele politice si — de sine se in-
tielege — si cu alte confessiuni, cu cari impre-
una locumu in tíera. Edificiele scóleloru nóstre
in cele mai multe comune suntu renovate con-
formu recerintieloru, multe suntu nóue chiar si
frumóse si provediute abuna-óra ca si altele, cari

nu stau sub ingrijirea organelor confesionali; cele mai multe nu potu fi exceptionate din partea inspectorilor de statu. Pana aci deci se implinesce Is'a d'nei consiliaru ministerialu P. Gön-
 czi: „că între scólele poporali de statu, comunali si confesionali din tíera numai intr'atát'a póte subversá vre-o deosebire, in cátu cutare jurisdictione scolara a omisu a desvóltá la scólele ei posibilitatea de emulatiune.“

Mai avem noi si alte scoli, cu edificie mai pucinu corespundietórie si cu invetiatori mai slabu dotati; aceste scoli suntu numai de necesitate, le privimu numai de interimale pana cand, adeca vomu fi in stare a le inlocui prin altele; nume-
 rulu lor scade din anu in anu, sustarea loru de-
 pinde dela imprejurári, — o schimbare de invetiatoriu, ori de preotu in comuna, o interesare mai viia din partea inspectorului tractualu séu a notariului cerc. s. a. usioru produce o stramutare esentiala in ce privesce sórtea scólei si din starea ei nebagata in séma se radica si se strafórmeza intr'unu edificiu, care se fia celu d'antáiu in comuna, précum adeca si trebue se fia.

Scólele aceste de necesitate suntu numai in comune mai mici si mai serace si organele confesionali dimpreuna cu comunitatile bisericesci si-punu tóta silinti'a ca se le radice si se le fact corespundietórie. De aru fi ele comunale, anca ni aru fi mai bune, ba — mai rele, pentrucá organele confesionali nu o'aru interesá de sórtea loru; nu vine a crede, cá déca aceste scoli aru fi chiar de statu, anca n'aru fi mai bine provideute, de-si aru costá tara asemenare mai multu de cátu astadi. Organele guvernului mirenescu par'că nici nu punu mare pondu pe aceste scoli, parte pentrucá nici nu potu strabate pela tóte, parte cá nici nu potu face vre-o schimbare intr'ensele: cu tóte aceste in multe comune ascuuse, marginasie, departate de drumulu tierii, affi scoli bine organizate, cu invetiatori stabili de-si mai slabu dotati, cu edificie corespundietórie; in comunele bisericesci si de prin atari locuri s'a sternitu o emulatiune nobila între sine pentru radicare scóleloru, dispusetiunea buna nu lipsesce nicairi, seraci'a asijderea nu e pedica neresturnabila; atragere catra scóla se póte observá in comunele cele mai slabe, unde suntu conducetori intiepti.

Privita scól'a confesionala din punctu de vedere alu progresulu in invetiamentu, alta icóna cu totulu inversa ni intinde ea naintea ochiloru. Scólele de clas'a a trei'a suntu, cari preste totu aru potea stá sub critic'a specialistiloru, fara ca invetiamentulu dintr'ensele se nu fia urgísitu. Scólele din statiunile de clas'a adóu'a, dar mai vertosu din cele de clas'a antáia, peste totu luate — suntu departe d'a satisfacere asteptarile si acoloru mai pucinu pretentiosi. E

adeveratu cá invetiatorii cei mai distinsi suntu tóti asiediati dupa placulu si vointi'a loru — in statiunile de frunte si e raru casulu de unu invetiatoriu de ceva-si renume, se nu fia alesu de comunele cu scoli mai bine dotate; acesti'a apoi si facu din destulu chiamarei loru si progresulu diu asemine scoli produce bucuria in totu romanulu interesatu de viitoriulu bisericeii si natiunei sale; dar e adeveratu si aceea cá multe statiuni invetiatoresci de clas'a antáia si adóu'a suntu ocupate de invetiatori cari nu producu nici unu folosu, de dupa cari nu se vede nici unu progresu. Suntu destule statiuni de clas'a antáia cu invetiatori cari sub decursulu anului n'au intratu macar un'a-data in scóla cu scopulu essensiosu d'a instrui, deci urmarca firésca este, cá la examene scolarii au produsu rusine pe capulu loru, ca pentru viétia n'au crescutu nici unu invetiacelu care se li fia spre lauda. — Cumca pentrucé acesti'a suntu aplicati la statiuni bune si de frunte? — acést'a o sciú. Ei adeca suntu alesi in speranti'a cá voru fi harnici. — Pentru ce ei suntu suferiti in asemine statiuni si pe mai departe? Ast'a intr'adeveru nu o pricepu.

A succesu corporatiuniloru superiori bisericesci a efectul oper'a cea mai grea in privinti'a aplicarii legii pentru instructiune de carea pe la anii 1868—70 ne temeamu si ne inspaimentamu ca de naluca; a succesu diu in mare parte consistorieloru a regulá salariiele invetiatoresci si a escitá emulatiune intru radicare edificieloru scolari. — eu credu cá regularea invetiamentulu in scólele unde acel'a nu este regulatu, nu va intimpiná greutati nici pe diumetate ca si cele de pana aci. — Dupa mine cestiunea e de totulu chiara si usióra de deslegatu. — *Invetiatorii se se decreteze de intariti pe viétia déca voru satisface chiamarei loru, déca adeca voru aratá sporiu, din contra — se se decreteze de amovabili. De alta parte invetiatorii buni din statiuni mai slabe se fie ajutorati la aplicarea loru in statiuni mai bune. La tóte casurile obveniende se se lucre pentru stárpirea nepotismului si a altoru interese locali.*

Invetiatorii la casu de scusa indata stau gata cu antisti'a, cá nu se ingrijesce de salariulu invetiatorescu, — cu parintii, cá nu trámitu regulatu pruncii la scóla s. a. — Omenii de scóla, barbatii de specialitate voru scí cumpani scusele de dupa adeverat'a loru valóre si voru scí face deosebire între vin'a antistiloru si omissiunea in invetiatoriloru. —

E mare pecatu, déca invetiatoriulu intrelasa a-si implini detorinti'a sa; o comuna intréga peste dieci de ani devine pedepsita prin elu, — pentrucá o crima ca acést'a totusi nu prea audimu ca invetiatorii se se iee la respunsu. Suntu invetiatori